

K pojmu vynesení rozsudku.

Jan V á ž n ý.

1. Vynesení rozsudku, prohlášení rozsudku, doručení rozsudku: toť zákonné termíny pro jednotlivé úseky činnosti procesního soudce, ve svém celku namířené k dosažení úhrnného cíle, aby se dostalo sporným stranám rozhodnutí sporné záležitosti.

V čem spočívá a jaký právní význam má prohlášení a doručení rozsudku, je v zákoně podrobně popsáno, takže pojmy, těmito termíny vyznačené, jsou jasné.¹⁾ Méně jasný je pojem vynesení rozsudku. Procesní literatura mu nevěnuje valné pozornosti. Zákon sám s pojmem tím sice operuje, ale přímo jej nedefinuje, takže lze k jeho podstatě dojít jen nepřímou. Kdy možno říci, že byl rozsudek vynesení? V čem je specifický obsah vynesení rozsudku a contrario prohlášení rozsudku? Jaký je právní význam vynesení rozsudku sama o sobě? Tyto otázky vybízejí k tomu, aby se věnovala zvláštní pozornost tomuto pojmu.

2. Jako při každé právní interpretaci musíme i zde postupovati dvojí cestou, filologickou a logickou (juristickou).

Co je vyjádřeno slovy vynésti rozsudek podle pravidel běžné mluvy?

Po té stránce možno poukázati k velmi zajímavé filologické úvaze prof. Trávníčka²⁾ o užívání rčení vynésti rozsudek. Trávníček zkoumá předem správnost a estetickou hodnotu rčení. Dochází k výsledku kladnému. Rčení je správné i hodnotné. Jde o přenesené užívání slova vynésti (vynášeti). Rčení je přeneseno ze svého původního materiálního významu do oblasti mluvní. Vynésti tu znamená pronésti, vyřknouti, vysloviti. A Trávníček dokládá svůj výklad i příklady obdobného použití slova vynésti ve staré mluvě.

Podle toho výsledek filologické analýzy rčení vynésti rozsudek by byl vyřknouti, vysloviti rozsudek. Interpret pojmu vynesení rozsudku musí tedy mimo jiné počítati i s tím, že mluvnicky je rčením vynésti rozsudek vyjádřena idea vysloviti, vyřknouti rozsudek.

¹⁾ Srovn. Ott, Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního, II, Hora, Č. civilní právo procesní, II. st., Pollak, System des ö. Zivilprozessrechtes II, st., Neumann, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen.

²⁾ Článek „Vynésti rozsudek“ v Lidových novinách ze dne 27. 4. 41.

Zkoumati tento výsledek filologického výkladu kritérii právníky a jejich cestou se pokoušeti o přesné poznání pravého, zákonu odpovídajícího obsahu pojmu, toť další úkol interpretace právníkovy. Právník si nutně dá otázku: odpovídá uvedený význam rčení vynéstí rozsudek v běžné mluvě i významu, v němž technicky používá rčení pozitivní právo, pozitivní civilní řád soudní?

Již prostá úvaha, že zákon klade proti sobě vynesení a prohlášení rozsudku,³⁾ vede k úsudku, že zákonný význam rčení vynéstí rozsudek neodpovídá jeho významu v běžné mluvě. Idea vyslovení, vyřknutí rozsudku tvoří specifický obsah pojmu prohlášení rozsudku. Nenáleží tudíž do obsahu odlišného pojmu vynesení rozsudku.

Je ovšem pravda, že prakticky velmi často splývá vynesení a prohlášení rozsudku v jediný časový úsek. Samosoudce vynáší a prohlašuje rozsudek jediným procesním aktem. Ale v jiných případech jest obě časové odděleno. A logicky možno vždy obě rozeznávati.

3. V čem je tedy pojem vynesení rozsudku?

K uvedení do problému může dosti posloužiti letmý pohled do římského práva procesního. Římské prameny klasické kladou vedle sebe termíny *iudicare* a *pronuntiare*, rozsouditi a prohlásiti. Termíny ty nestojí však vůči sobě v antitése, neoznačují dva různé pojmy, dva časově oddělené akty procesní. Označují týž právní akt s různého hlediska: o rozsudku lze mluvití právně jen potud, pokud se jeví býti vyčerpávajícím „rozsouzením“ sporné záležitosti, odpovědí na otázku *an paret* ve smyslu *paret* nebo *non paret*, na druhé straně však samo utvoření se definitivního úsudku o sporné záležitosti není ještě rozsudkem, rozhodnutí musí býti „vydáno“, prohlášeno. Tudíž *iudicare* a *pronuntiare* vyjadřuje totéž. Proto také římský termín, nejvíce odpovídající našemu rčení vynéstí rozsudek, *sententiam proferre*, se střídá ve stejném významu se rčením *sententiam dicere, dare*.⁴⁾

Proces poklasický již diferencuje mezi vynesením a prohlášením. Zde se rozpadá činnost procesního soudce na tyto časově oddělené akty: *sententiam (non subitam, sed deliberatione facta) sibi formare, in libellum conferre, scriptam recitare* (const. Valent. C 7, 44, 2, pr.), tedy rozsouditi (ne unáhleně, ale po klidném rozvážení), podrobně sepsati, stranám přečísti.

³⁾ Viz marginální rubriku Vynesení, prohlášení a doručení rozsudku (k §§ 412 a násl.). Viz § 414: rozsudek budiž na základě ústního jednání, a to, možno-li ihned po jeho skončení vyneseno a prohlášeno.

⁴⁾ Srovn. Seckel, Heumann, Handlexikon zu den Quellen des Römischen Rechts. Problém antithesy mezi *iudicare* a *damnare* nás zde nezajímá.

4. Římský proces poklasický nám tedy již ilustruje onu bási myšlenkovou, z níž roste různění mezi vynesením rozsudku a prohlášením rozsudku. Odtud je již jen krok k modernímu civilnímu procesu. Příbuznost římského procesu poklasického a justiniánského s procesem moderním jest dnes obecně známá. V našem případě jest však přímo překvapující. Musí v pravdě překvapiti, že právě uvedené diferencování mezi *sententiam sibi formare, in libellum conferre, scriptam recitare* se vyskytuje ve zcela shodné formulaci v říšskoněmeckém právu procesním (Zivilprozessordnung, in der ihr durch die Novelle von 1. Juni 1909 gegebenen Fassung, Inkrafttreten am 1. April 1910).

§ 300 uvedeného zákona ustanovuje (shodně s § 390 našeho civilního řádu soudního), že když rozepře dozrála ke konečnému rozhodnutí, má soud vydati konečné rozhodnutí rozsudkem (die Endentscheidung durch Endurtheil zu erlassen). Toto „die Endentscheidung durch Endurtheil zu erlassen“ znamená dvojí: *Findung des Urteiles* a *Verkündung des Urteiles*, naléztí právo a prohlásiti rozsudek (Entscheidungen der Reichsgerichtes 17, 421 a 26, 384). Prohlásiti rozsudek pak znamená podle § 311 přečísti rozsudeční formuli (Die Verkündung des Urteiles erfolgt durch Vorlesung der Urteilsformel), předpokládá tedy sepsání rozsudkové formule před jeho prohlášením. Tudíž je zde trojí oficiální akt procesního soudce: naléztí právo, sepsati rozsudek, přečísti rozsudek, doslova odpovídající římské normě poklasické *sententiam sibi formare, in libellum conferre, scriptam recitare*.

5. Obrátme nyní pozornost k našemu civilnímu řádu soudnímu.

Podle § 390 má soud vydati konečné rozhodnutí rozsudkem, když je rozepře podle výsledků provedeného líčení a provedených důkazů zralá k rozhodnutí.

Co zahrnuje úhrnná povinnost procesního soudce vynéstí konečné rozhodnutí rozsudkem?

Především naléztí právo, Urteil fällen, nebo ještě výrazněji Urteil schöpfen,^{4a)} zřejmě tedy rozsouditi; za druhé prohlásiti rozsudek, t. j. sdělití výrok rozsudeční a hlavní důvody; za třetí doručití rozsudek stranám (v právu říšskoněmeckém se děje doručení stranám jen na návrh stran, § 317). Tak tedy stojí trojice oficiálních procesních aktů: vynéstí rozsudek, prohlásiti rozsudek, doručití rozsudek proti poněkud odchylné trojici oficiálních aktů procesního práva říšskoněmeckého: vynéstí rozsudek, sepsati rozsudek, přečísti rozsudek, která, jak uvedeno, mimoděk tak věrně

^{4a)} Srovn. §§ 412, 414, 420/2.

reprodukuje poklasické *sententiam sibi formare, in libellum conferre, scriptam recitare*.

6. Jak se rozsudek doručuje, co je předmětem doručení, jaký je právní účinek doručení, je v našem č. ř. s. přesně popsáno. Teprve doručením se stává právně rozsudkem ve všech směrech vůči stranám (§ 416).^{4b)}

Prohlášení, jak plyne již ze samého slova, je ústní. To je i organický důsledek ústnosti řízení. Není-li možno po skončení ústního jednání rozsudek prohlásiti (pro nemožnost bezprostředního vynesení rozsudku), nedojde podle našeho práva ke zvláštnímu roku ku prohlášení rozsudku, jako v právu říšskoněmeckém, (§ 312), nýbrž stranám se dává věděti o rozsudku písemně jeho doručením. V těchto případech tedy, jak zákon sám otevřeně formuluje, prohlášení odpadá.

K těmto případům, zachyceným rámcovou normou § 415, pojí se zajímavý problém interpretační, dosud literaturou nepostížený.

§ 415 praví ke konci: zvláštní prohlášení rozsudku nemá tu místa.

Spontánně se podává ten výklad: z normální trojice oficiálních aktů procesních (vynesení, prohlášení, doručení) zbývají tu dva, vynesení a doručení. A zdálo by se samozřejmým vzhledem k ustanovení § 416/2, že vynesení se tu pojí k odevzdání konceptu rozsudku k vyhotovení.

Tento jednoduchý a na první pohled přesvědčivý výklad však nepovažují za správný. Větou „zvláštní prohlášení rozsudku nemá tu místa“ nechce zákon (§ 415) vysloviti nic jiného, než tu normu praktického dosahu, že se nemá klásti zvláštní rok k prohlášení rozsudku. Tím je tedy řečeno, že odpadá obřadnost ústního prohlášení rozsudku. Není však nijak vysloveno, že by tu vůbec nedocházelo k tomu stadiu, jež se normálně naplňuje ústním prohlášením rozsudku a s nímž zákon spojuje ten účinek, že soud je vázán svým rozhodnutím (§ 416/2). K tomuto stadiu se dochází i v případech § 415, jenomže na místě obřadu ústního prohlášení rozsudku zákon se tu spokojuje s jiným faktem, tím, že byl koncept rozsudku odevzdán k soudnímu vyhotovení, a na toto faktum navazuje účinek vázanosti soudu rozhodnutím. Pak ovšem nemá toto faktum nic společného s pojmem vynesení rozsudku. O tom podrobněji bude ještě jednáno.

Rekapitulujeme. Postulátem zákona, vysloveným v § 414, jest,

^{4b)} Až na výjimky (§§ 416/3, 452). Případy ty jsou zákonodárcem formulovány jako výjimky z pravidla.

aby byl po skončení ústního jednání pokud možno ihned rozsudek vyneseno a prohlášen. Není-li to možno, nemůže-li býti po skončení ústního jednání rozsudek ihned vyneseno (a v různých speciálních případech, jako podle § 398/1 nebo § 403), takže k prohlášení rozsudku by bylo třeba obeslání stran k novému roku, suspenduje zákon požadavek ústního prohlášení rozsudku soudem a přenáší účinky normálního prohlášení (vázanost soudu rozhodnutím) na faktum odevzdání písemného rozhodnutí k soudnímu vyhotovení. Tím tedy staví k normálnímu prohlášení rozsudku jakousi náhražku prohlášení.

7. Po těchto úvahách o prohlášení rozsudku možno přikročit k rozboru vlastního pojmu vynesení rozsudku.

Abychom došli ke správnému hodnocení tohoto pojmu, musíme z něho vyloučiti to, co činí specifický obsah odlišného pojmu prohlášení rozsudku. Musíme tedy vyloučiti z pojmu vynesení rozsudku ideu vyřknutí, vyslovení rozsudku. Po provedení této eliminace zbývá čistý pojem vynesení rozsudku: rozsouzení, nalezení práva.

Je ovšem *a priori* jasno, že tím nemůže býti samo interní faktum definitivního utváření se přesvědčení soudcova. Takové interní faktum by nemohlo míti zásadně právní relevance.

Musí tedy jíti o rozsouzení, zevně manifestované.

Tato zevní manifestace je různá podle toho, jde-li o rozsuzování senátem nebo samosoudcem.

A. Pro prvý případ zákon musí míti a také skutečně má předpisy o tom, jakým způsobem se utváří kolektivní projev rozsouzení sporné záležitosti. Sem patří předpisy soudního řádu, jurisdikční normy a jednacího řádu o poradě a hlasování o rozsudku. Zákon stanoví, za jakých podmínek se má rozsudek pokládati za usnesený, odhlasovaný. Usnesením o rozsudku, jeho odhlasováním je tely dána právní existence rozsudku jakožto rozsouzení zevně manifestovaného. Ihned podotýkám, že otázka, může-li senát změnit usnesený, odhlasovaný rozsudek, nemá význam pro naše vyhledávání pojmu rozsouzení, pojmu vynesení rozsudku.

To, co bylo právě řečeno o senátním vynesení rozsudku, platí stejně jak v případě, že rozsudek byl vyneseno bezprostředně po skončení ústního jednání na témže roku a ihned po vynesení prohlášen, tak v případě, že byl rozsudek vyneseno ve smyslu § 415 mimo rok k ústnímu jednání.

V prvním případě stojí jasně proti sobě usnesení o rozsudku hlasováním senátu jakožto vynesení rozsudku a ústní sdělení rozsudku předsedou, jakožto prohlášení rozsudku. Prvním momen-

tem je dána právní existence rozsudku (věc je rozsoudena), druhým je dána vázanost soudu rozhodnutím.

V druhém případě stojí na jedné straně usnesení senátu na základě skončeného hlasování o rozsudku, na druhé straně odevzdání písemného rozhodnutí soudní kanceláři k vyhotovení. Prvním momentem je dána právní existence rozsudku (věc je rozsoudena), druhým je dána vázanost soudu na vlastní rozhodnutí. To, že zákon spojuje s odevzdáním písemného rozhodnutí k soudnímu vyhotovení účinek vázanosti soudu svým rozhodnutím, účinek tak charakteristický právě pro prohlášení rozsudku, je důkazem, že ono odevzdání nelze pojímati jako akt vynesení rozsudku, nýbrž jako náhražku ústního prohlášení rozsudku, že tedy vynesení rozsudku, pro kterýž pojem otázka vázanosti soudu svým rozhodnutím nehraje zásadně žádnou roli, je dáno ukončením hlasování o rozsudku a konstatováním toho předsedou podle platných organizačních předpisů.

Tedy při rozhodování senátem má zákon předpisy o tom, jak se musí zevně manifestovati rozsouzení, aby tu bylo vynesení rozsudku.

B. Jinak je tomu při rozhodování samosoudcem. Zde zákon nemá předpisů, jak se má zevně projevit nalezení práva samo o sobě. To je zcela pochopitelné. Neboť vynášeli samosoudce rozsudek ve smyslu obecného postulátu zákona ihned po skončení ústního jednání, nemůže býti přirozenou cestou zevní manifestace rozsouzení nic jiného, než bezprostředně následující prohlášení rozsudku. Bylo by počínáním naprosto neživotným a naprosto bezúčelným, kdyby v takových případech chtěl zákonodárce rozeznávati pojmy vynesení a prohlášení rozsudku, kdyby chtěl prvé oddělovati od druhého. Třebaže oba pojmy jsou svébytné a logicky od sebe odlišné, prakticky splývají a uskutečňují se v jediném momentu. Zákon tu nemůže věnovati pozornosti diferenciaci obou pojmů.

Totéž platí, když dojde k rozsouzení samosoudcem odděleně od ústního jednání. Pro takový způsob rozsuzování jest nutno, jak uvedeno, vykládati zákon takto: nemá se již položit zvláštní rok k prohlášení rozsudku; moment prohlášení rozsudku se svým typickým účinkem se překládá do odevzdání písemného rozhodnutí k vyhotovení, jež možno tedy konstruovati jako náhražku prohlášení. Splývá-li tedy při rozhodování samosoudcem vynesení rozsudku časově s prohlášením, splývá v případech § 415 s uvedenou náhražkou prohlášení.

Můžeme tedy shrnouti svá pozorování o vynesení rozsudku.

Základní ideou pojmu vynesení rozsudku je idea rozsouzení. Rozsouzení se právně manifestuje:

- I. 1) při rozhodování senátem usnesením na základě hlasování,
- 2) při rozhodování samosoudcem prohlášením rozsudku;
- II. v případech § 415 c. ř. s. 1) při rozhodování senátem opět usnesením na základě hlasování;
- 2) při rozhodování samosoudcem odevzdáním písemného rozhodnutí k soudnímu vyhotovení, kteréž odevzdání se jeví právně náhražkou prohlášení.

Modus, uvedený ad II. 2) platí i pro případ, kdy předseda vynesí rozsudek pro zmeškání pro nepodání včas žalobní odpovědi podle § 398/1 c. ř. s.

8. Zjistivše takto právní svébytnost pojmu vynesení rozsudku, tážeme se dále, jaký je právní význam tohoto pojmu a jsou-li nějaké další aplikace rozeznávání mezi vynesením a prohlášením.

Vynesením rozsudku je dána právní existence rozsudku. Rozsudek nepůsobí sice ještě vůči stranám, nepředstavuje ještě (pokud nebyl prohlášen ústně nebo náhradně) rozhodnutí pro soud neodvolatelné, ale přece jen již existuje jako vydané rozhodnutí, jež má být prohlášeno a doručeno, aby nastoupily veškeré jeho účinky vůči stranám.

A tu se podává otázka: jak působí překážka, týkající se osoby soudce a způsobivší nemožnost další jeho účasti na řízení, nastala-li po vynesení rozsudku? Otázka ta není ovšem valně praktická, protože stěží lze si představit vznik takové náhlé překážky v osobě člena senátu v kratičkém intervalu mezi vynesením rozsudku a bezprostředně následujícím prohlášením rozsudku. Než přes to otázka musí být zodpověděna. Jisto jest, že ustanovení § 412/2 c. ř. s. na tento případ nedopadá, ježto zákon má v cit. ustanovení na mysli překážku, nastálou před „vynesením” rozsudku. Argumento a contrario vyplývá, že lze rozsudek prohlásit před změněným senátem. Názor ten lze také opřít o autoritu Emila Otta, z jehož díla lze citovati větu: nerozhodne změna ve složení senátu po usnesení, avšak před prohlášením nálezů.

V Neumannově komentáři se však řeší případ, právě probíraný, poněkud jinak.

„Ist das Urteil ordnungsmäßig beraten und beschlossen, so braucht dasselbe, wenn unmittelbar nach der Beschlußfassung ein Senatsmitglied verhindert ist, nicht verkündet zu werden, da die Verkündung gemäß § 415 nicht ein Erfordernis seiner Wirksamkeit bildet.”

Soudím, že tento modus neodpovídá zcela zákonu. § 415 suspenduje nutnost prohlášení rozsudku právě v případě, že by rozsudek nemohl být ihned po skončení ústního jednání „vynesen”, a připojuje speciální případ skončení jednání podle § 193/3, v němž

je právě taková nemožnost bezprostředního „vynesení“ rozsudku. Příznačné je, že toto důrazné „vynesen“ stojí proti „vynesen a prohlášen“ v § 414. I domnívám se, že po vynesení rozsudku nemůže nastati již případ suspense jeho prohlášení. Prohlášení se má státi v případě překážky, nastalé v osobě některého člena senátu po vynesení rozsudku, před změněným senátem.

Případ ovšem není, jak řečeno, zvláště prakticky pravděpodobný. Mnohem praktičtější dosah má rozebíraná otázka v právu říšskoněmeckém. Tam zákon obligatorně předpisuje prohlášení rozsudku. Nemůže-li býti rozsudek ihned po skončení ústního jednání vynesen, takže nutno vynesení rozsudku odložit a provésti mimo rok k ústnímu jednání, musí býti položen nový rok k prohlášení rozsudku (§ 309). V několikadenním spatí mezi usnesením o rozsudku (vynesením) a jeho prohlášením na zvláštním roku může snadno dojít k nemožnosti některého člena rozhodujícího senátu účastniti se prohlášení. I zastává se jednomyslně,⁵⁾ že v takovém případě se může rozsudek prohlásiti i před změněným senátem.

A s případem právě rozebíraným souvisí ještě další aplikace svébytnosti pojmu vynesení rozsudku.

Jak známo, je soudce vyloučen z vykonávání soudcovského úřadu ve věcech, v nichž byl při některém podřízeném soudu účasten při vydávání rozsudku v odpor vzatého (j. n. § 19 ad 5). Obdobné ustanovení má i říšskoněmecký civilní řád soudní (§ 41 ad 6). Připustíme-li, že rozsudek může býti prohlášen i před změněným senátem proti senátu, který vynesl rozsudek, že se tedy může účastniti prohlášení rozsudku i takový člen senátu, který se vlastního rozsouzení neúčastnil, musíme dále zastávati, že takový soudce, který se účastnil jen prohlášení, není vyloučen z rozhodování o téže věci ve vyšší instanci. U nás onen případ, jak řečeno, není zvláště praktický, a tudíž ani tato další aplikace není praktická, ale v právu říšskoněmeckém jest tento důsledek velmi praktický a také nesporně uznán.⁶⁾

9. Probrali jsm případ překážky, nastalé v osobě člena senátu v době mezi vynesením a prohlášením rozsudku. Přenesme nyní případ do oblasti rozhodování samosoudcem.

Zde bude otázka formulována jinak. O překážce, nastalé v osobě samosoudce v době mezi vynesením a prohlášením rozsudku, se zásadně nedá mluvíti. Neboť při rozhodování samosoudcem vy-

⁵⁾ Srovn. Freudenthal, Civilprozessordnung, 1910; Stein-Jonas, Die Zivilprozessordnung für das deutsche Reich, 1925, I, 816; Rosenberg, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechtes, 1929, 155.

⁶⁾ Viz literaturu, uvedenou v předchozí poznámce.

nesení a prohlášení rozsudku splývá v jedno. Zde by bylo formulovati otázku jinou: jak působí překážka v osobě samosoudce, nastalá v době mezi prohlášením a doručením rozsudku? Tato otázka — otázka velmi praktická, která však již přesahuje meze našeho tématu — je sporná. Viz Neumannův komentář. Náš nejvyšší soud rozhodl: za samosoudce, jenž jednání provedl a rozsudek vynesl, ale pro trvalou překážku jej nevyhotovil, může vyhotoviti rozsudek jiný soudce (Vážný, Sb. 7873). Nemůžeme zde rozebírat meritum problému. Chtěl bych však zdůrazniti na citovaném rozhodnutí jinou stránku, zdánlivě podřadnou: to, že nejvyšší soud užívá promiscue výrazů vynésti a prohlásiti. Tak v citované právní větě se užívá výrazu vynesl ve smyslu prohlásil.

10. A tím bych se chtěl zase vrátiti k filologické úvaze profesora Trávníčka o rčení vynésti rozsudek. Podle Trávníčka rčení to znamená vyřknouti, vysloviti rozsudek. Mluva nejvyššího soudu potvrzuje výsledek filologické analýsy. S tím ovšem, že nutno vycházeti od případu rozhodování jediným soudcem, klasickým unus iudex. Ale lze, myslím, souditi, že základem lidového užívání rčení vynésti rozsudek je právě představa rozsouzení jediným soudcem.

My docházíme k závěru. Pokud zůstaneme ve světě ryzích právních pojmů, musíme konstatovati, že rčení vynésti rozsudek jest naprosto cizí jakákoliv idea vyslovení, vyřknutí. Díváme-li se však na věc více s hlediska praktického, dojdeme k úsudku, že ve vynesení rozsudku idea vyslovení obsažena jest. Aspoň, pokud jde o případ rozsuzování samosoudcem.